

AZ ÚJABB BALATONALMÁDI HELYTÖRTÉNETI KUTATÁSOKRÓL, RÖVIDEN [alcím: Keszthely késői követője avagy Füred farvizén]

Az alcím nem véletlen: az észak-balatoni helytörténészek III. konferenciája előtt kissé körülnéztem, hogy is állunk a helytörténeti kiadványok tekintetében....

Hölgyeim és Uraim!

Előre kell bocsátanom, hogy éppen **30 éve** élek **Balatonalmádiban**, mielőtt majd harminc évet éltem **Tapolcán**, ezáltal többé-kevésbé kezdem átlátni azt a helytörténeti-honis-me-reti irodalmat, amelyet legalább ennyi ideig kellett tanulmányoznom ahhoz, hogy valami-revaló szösszenetekkel magam is hozzájárulhassak bővítéséhez. Még ennyi esztendő után sem jelenthetem ki biztonsággal, hogy mindent elolvastam volna, vagy tisztában lennék a teljes bibliográfiával, legfeljebb a trendeket vélem látni. Talán még azt is, hogy mit kellene a következő harminc évben tenni, akárcsak 1986-ban, amikor **az extenzív urbanizálódás** mellett **az intenzív városiasodás** fontosságát hangsúlyoztam. Szükség is volt rá, hiszen Balatonalmádira is tökéletesen ráillik az amerikai kisvárosok definíciója: *"Ha bedugod a konnektorba a villanyborotvádat, akkor elhalványulnak az utcai lámpák"*.

Egy ismert erdélyi író hívtam segítségül a tennivalók indoklására, de írásaiban még jómagam is csak a bel- és külföldi kapcsolatok, illetve források egy kis részének feltárásáig jutottam el. Pedig **Tamási Áron**, aki harmadik feleségével, **Basilides Alíz-Máriával** Balatonalmádiban élt és alkotott, már világosan megfogalmazta az alaptételt *Áron Ame-rikában* című művében: *„Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk lenni benne”*. Nem véletlenül lett ez a gondolat az **Új Almádi Újság** vezérelve és mottója. Valahol ez motoszkált bennem, amikor, amikor az angolul írt ismertető, könyvek, cikkek és beszédek után ismét magyarul kezdtem kutatni és írni honismereti cikkeket, könyveket, sőt tartottam előadásokat is ebben a tárgyban.

Balatonalmádi négy városrésze közül először, **Horváth József esperes** jóvoltából a legősből **Vörösberény** kapott méltó figyelmet a szakirodalomban és a helyi könyv-kiadásban is. Utána **Schildmayer Ferenc** deltiológus és helytörténész jóvoltából **Almádi** következett a helyi havilapban és a honismereti irodalomban, majd pedig **Polniczki József** jóvoltából **Káptalan-füred** és csak **Budatava** maradt árván. Nem teljesen, de sem különálló könyv vagy egyéb kizárólag vele foglalkozó kiadvány nem került ki még a nyomdákból. Újságcikk viszont igen: hála Istennek több is. Sokkal rosszabb helyzetben vannak viszont az időközben megszűnt vagy eltűnt települések: **Papvására**, **Pesze**, **Pinkóc**, stb...

Könyvtáramban körülnézve nagyjából **120** művet írhattam hirtelen össze, amelyek ilyen-vagy olyan módon kapcsolódnak Balatonalmádihoz. Legkevesebb az 1900 előtti kiadvány [az is reprint], a legtöbb pedig az **1995 és 2015** közötti időszakban megjelentetett mű. Ezek után következik az **1979 és 1995**-közötti időszak, amely **Horváth József** esperes úr Vörösberény története című művével indokolható: ezt pedig még saját kiadásában adatta ki. Innen kezdődött el helytörténeti kiadványaink ugrásszerű emelkedése, amelyet nagy-ban elősegített várossá alakulásunk 1989-ben. Akkor viszont még nem gondoltak a szom-szédos településekre. Pedig voltak már korábban is, meg vannak ma is...

Tennivalónk viszont még 2016-ban még mindig van s nem kevés: a települések története valamikor a diplomák bejáratánál olvashatók voltak, illetve csak ott voltak olvashatók. Mára viszont valahogy eltűntek. Egykor mindenki tudta, hogy azt a **Sütő András** által kimondott igazságot, amely szerint *„A múltjától megfosztott ember, hályogos szemmel tekint a jövőbe”*. Egykor minden helybeli, aki csak kicsit is érdeklődött, tisztában volt az alapvető tényekkel, amelyekre büszke lehet: települése nevének eredete, főbb események, híres helybeli szemé-lyiségek vagy neves odalátogatók.

Régen mindez a nemzeti öntudat paraszának megőrzéséhez elengedhetetlen volt. Most sem adhatjuk alább, még akkor sem, ha hovatovább tetemes mennyiségű honismereti irodalom áll rendelkezésre. Félek kimondani, hogy talán ez a tájékozódás akadály a néhány embernél. Ugyan ki olvas el többszáz

oldalal könyvet manapság? Gondoljunk csak bele: a falucsúfolókat még csak megjegyezték, ha máshol nem akkor a szomszéd faluban, illetve: ha nagyon találó volt, akkor le kellett tromfolni valami mással. Ezt tudták az öregek, tudták a legények és a menyecskék is...

Kell tehát egy **optimális program**, amikor minden rendelkezésre álló adatot feldolgozunk és közzéteszünk, helyben, a környéken, mindennapi médiában és a szaklapokban is. Igen, de mellette léteznie kell egy **minimális programnak** is, hiszen vannak olyan tények, amelyek nem sikkadhatnak el. Iskolák programjainak szerves része kell hogy legyen és legalább dióhéjban ismerjék meg a tanulók mindezt s ha lehet még idegen nyelveken is.

Miért mondom azt, hogy kell, nem pedig kellene vagy üdvös lenne?

Az amerikai milliárdos, **Henry Ford**, a hires autó, a T-modell gyártója: "A történelem többé-kevésbé marhaság. Csak hagyomány. Nekünk nem kell a hagyomány. A jelenben akarunk élni és az egyetlen történelme, amely egy fityinet is ér az a történelem, mert magunk csinálunk." (Chicago Tribune, 1916).

Sir Winston Churchill, a brit miniszterelnök és történész "A történelem majd feljegyzi és ezt onnan tudom, hogy én írom azt a történelmet". Tényleg nem viccelt: egyrészt történelmet írt politikus pályafutása alatt, másrészt pedig négy kötetben megírta Az angolul beszélő népek történetét, beleértve a szigetország egykori gyarmatait, dominiumait és függőségeit. Mindannyian jól tudjuk, hogy többre terjedt ki mint a fél világ...

Amikor megnyitotta kapuit a balatonalmádi Magyar-Angol Tannyelvű Gimnázium, akkor egy brit diplomata, **Gail Lieshing** [globally transferable diplomat] egy orosz szólást idézett: "A jövő ragyogó. A múlt meg előre megjósolhatatlan". Erre reagáltak a nyugat-európai diákok a párizsi diáklázadások idején azzal, hogy a "Múlt megváltoztathatatlan. A jövő megjósolhatatlan. Csak a jelent irányíthatod".

A harvardi történész, **James W. Loewen** műve: Amit a tanárim hazudtak nekem: minden amiben a történelemkönyvek tévednek - immár második kiadásban lát napvilágot és bővített terjedelemben. Már az első kiadás is sok hazugságról rántotta le a leplet, de a tengerentúl mégsem hagyták abba 1995 után. 2008-ban jött ki a második kiadás, de szerintem mára már elkelne egy harmadik bővítés is...

A brit tudós, **Stephen Hawking** legfrissebb vélekedése szerint [2016] az intelligencia jövőjével kellene inkább foglalkoznunk, mert túl sok időt töltünk a történelem tanulmányozásával, de nézzünk szembe vele: az azért jobbra hülyeségünk története: "

Miért is idézem ezeket a nyugati véleményeket? Egyszerűen azért, mert nem akárkiktől idéztem. Koruk tekintélyes véleményvezérei, - akár élnek, akár nem - akikre a nyomtatott és az elektromos média nagyon is odafigyel. Idézeteim azonban súlyosabbak annál, hogy csak megmosolyogjuk: előbb-utóbb ugyanis begyűrűznek hozzánk - akárcsak a filloxéra, a kolorádóbogár vagy az olajválság - a maguk káros következményeivel együtt.

Napjainkban, azaz a **Gutenberg-galaxis** és a **Marconi-konstelláció** határán - tehát a mostani nyomtatott és az elektromos információátvitel közötti átmeneti korban - tényleg érdemes lenne egy rövid tartalmi összefoglalót készíteni, hogy mit tud rólunk a múzeum, a levéltár, a könyvtár, az idegenforgalom, a helyi újságcikkek, az értéktár, a honismereti kör és a természetjárók klubja. Mindezt nem csupán nyomtatott, hanem elektromos úton is közzé kell/kellene tennünk.

Amíg a nyomtatott információhordozók egyre nagyobb számban és egyre mélyebben foglalkoztak településünkkel, addig az elektromos információhordozók még csak az aktualitásokra koncentrálnak és eléggé egyenetlen színvonalon foglalkoznak velünk [legyen az rádió, vagy televízió]. Különösen érvényes ez a megállapítás a világhálóra, ahol az ellenőrizetlen és légbőlkapott tájékoztatás mellett kezd azért megjelenni több érdemleges forrás is - különösen a tisztességes amatőrök és szorgos szakemberek jóvoltából.

Azt sem szemlélhetjük tétlenül, hogy iskoláinkban az alapfokú oktatásban a felső tagozaton még tevékenykedtetik a tanulókat, felkeltik az érdeklődésüket, sőt ismeretetik a hely történetét, legyen az **Balatonfüred, Pápa** vagy **Tapolca**. Középfokon viszont már elsikkad a helyismeret, hiába írta elő egykoron tanügyi rendelet azt, hogy az érettségi tételek közül legalább egy legyen helytörténeti jellegű. Szavahihető kollégák szerint errrefelé legfeljebb **Veszprémről** esik szó honismeret vagy helyismeret kapcsán, ámbár az is fölöttébb ritkán. Így válhat valóra Murphy törvényének egyik ismert kiegészítése: „*mire a gazdasági élet rendbejön, minden egyéb tönkremegy*”..

Nem véletlenül idéztem a nyugati szaktekintélyeket. Az az **eszeveszett kapkodás**, azok a **90-fokos fordulatok** és **átgondolatlan újítások**, amelyek az utóbbi fél évszázad oktatás-politikáját jellemzi még mindig nem biztosít nyugodt légkört az iskolákban és azok környékén. Éppen ezért, angol-történelem tanári pályafutásom alatt tanítványaimtól megköveteltem, hogy saját településük történetét még angolul is tudják*. Nem vették zokon és 42 év alatt csak egyetlenegy gyermek mondta, hogy az ő falujáról nem lehet tudni semmit sem. Nem szóltam érte, csak elképedtem, majd hazatérve két oldalban megírtam **Tolnanémedi** rövid történetét. Nem jártam ott előtte sem, utána sem. Ennyit viszont megérdemelt az a Kapos-völgyi kedves kis falu és csodálkozó diákja tőlem. A Wikipédia magyarul is csak egy oldalt hoz róla, angolul meg egy nyúlfarknyi mondatot.

Tanuljunk a pedagógiától. A **pedagógia** ugyanis görög eredetű szó és a latin nyelvben, mint olyan maga is nőnemű: *minél tapasztaltabb, annál fiatalabbnak szeretne látszani*. Engedjünk a hagyománynak: a Gutenberg-galaxis és a Marconi konstelláció határán okosabbat ugyanis nem tehetünk. Van tehát tennivalónk 2016-ban és még utána is, amíg élünk. Tartozunk ennyivel a jövődőknek!

Czuczor Sándor

* Élő példa a körünkben levő jeles történészünk, egykori tanítványom, Hangodi László.